

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 351.824.5

О. В. Березовська

аспірант кафедри публічного управління та митного адміністрування
Університету митної справи та фінансів

РОЛЬ СЕЗОННИХ МИТ У РЕГУЛЮВАННІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ОКРЕМИХ ТОВАРІВ)

У статті розкрито особливості використання сезонних мит у системі митного регулювання зовнішньої торгівлі України. Проаналізовано досвід країн Європейського Союзу та Канади в аспекті механізму адміністрування сезонних мит. На основі компаративного аналізу зовнішньоторговельних відносин України і Польщі досліджено стан та перспективи українських виробників сільськогосподарської продукції в умовах інтеграції України до світового господарства (на прикладі окремих товарів).

Ключові слова: державне регулювання, зовнішня торгівля, митно-тарифне регулювання, митний тариф, сезонне мито.

Постановка проблеми. Поступові процеси інтеграції до світового господарства відкривають нові можливості для українських виробників, особливо для виробників сільськогосподарської продукції, оскільки світова практика регулювання агропродовольчого сектору через механізми митно-тарифного і нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі характеризується вищим рівнем захисту та різноманітністю інструментів, серед яких значне розповсюдження отримали сезонні мита. Водночас, отримавши переваги у зовнішній торгівлі, Україна має зробити певні поступки в системі митного регулювання. У деяких товарних позиціях Україна отримує перехідний період, протягом якого поступово зменшуються ставки мит, зокрема і сезонних. І, як наслідок, особливого значення набуває налагодження ефективної митної політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження різноманітних аспектів митного регулювання зовнішньої торгівлі України, а також проблем реформування митної політики в умовах інтеграції України до світового господарства було зроблено вітчизняними науковцями, зокрема І.Г. Березнюком, О.П. Борисенко, О.П. Гребельником, О.Б. Єгоровим, Л.М. Івашовою, О.Є. Кузьміною,

О.Г. Мельником, П.В. Пашком, А.В. Тодошуком та ін. Також на вивчення впливу різноманітних інструментів митного регулювання експортно-імпорتنних потоків сільськогосподарської продукції звертали увагу такі зарубіжні науковці, як А. Мішкініс, І. Дультсау, М. Трайер, П. Смолінський, М. Мечковський, Е. Макош [2] та ін. Водночас вплив сезонних мит як інструмента митного регулювання зовнішньої торгівлі України ще недостатньо відображений та потребує більш поглибленого аналізу.

Метою статті є дослідження впливу сезонних мит на експортно-імпорتنні операції України, а саме аналіз рівня захисту внутрішнього ринку з одного боку та конкурентоспроможності окремих видів товарів продовольчої групи з іншого.

Виклад основного матеріалу. З метою захисту виробників сільськогосподарської продукції в період збирання і закладання на зберігання даної продукції в світі широко використовуються сезонні мита. Даний інструмент митного регулювання передбачає встановлення на певні товарні позиції різних ставок мита в різні періоди, що забезпечує збалансування зовнішньоторговельних потоків.

Практику використання сезонних мит в Україні було розпочато із затвердження Законом України від 17.07.1997 року № 468 «Про

державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» [9] механізму їх реалізації. Таким чином, було закріплено основні підходи до визначення розмірів ставок сезонних мит, граничні строки їх використання та групу товарів, до якої вони відносяться, порядок їх встановлення та реалізації. Також застосування в Україні сезонного мита закріплено в ст. 271 Митного кодексу України [6].

Спочатку Митний тариф України [7] передбачав застосування сезонних мит до значної кількості продуктів тваринного та рослинного походження, зокрема до цвітної капусти, брокколі, гороху, квасолі, селери кореневої, суниць, винограду, авокадо, ківі, цитрусових, а також до різних видів риб та ін. Дані мита за деякими товарними позиціями встановлювалися за трьома періодами та відповідно трьома ставками мита, які були не тільки адвалорними, а й специфічними та комбінованими. Сезонні мита поступово трансформувалися та видозмінювалися, роблячи митну політику України більш виваженою та скоординованою.

На сьогодні Митний тариф України [8] містить декілька товарних позицій, за якими нараховуються сезонні мита, зокрема: свіжі зрізані квіти, засушене листя, гілки та інші частини рослин, молода картопля, свіжі дині і кавуни, а також яблука та груші. Порівняно з минулими роками, даний перелік товарів значно скоротився, зменшилися і ставки мит, залишившись в одному виді – адвалорному. Для даних мит є характерними два чітко визначені періоди.

На відміну від України, у країнах ЄС [4] передбачено більшу кількість товарних позицій із сезонним митом для продуктів рослинного походження з одночасним використанням різноманітних ставок мит. Так, на молоду картоплю справляється адвалорне мито, а на яблука та груші – специфічне та комбіноване. Простий і, на перший погляд, подібний до українського, механізм адміністрування сезонних мит у країнах ЄС має істотну особливість, а саме: додаткові ставки мита, що залежать від розміру відхилення від установленної мінімальної ціни.

Поряд із сезонними митами на традиційні сільськогосподарські товари, митною політикою країн ЄС передбачено існування сезонних мит для товарів, вирощування яких за кліматичними особливостями не є характерним для даних країн. Так, встановлено сезонне мито для ряду цитрусових. Ставки мита для даних продуктів варіюються залежно від декількох періодів, зо-

крема для помаранчів є 7 таких періодів у році. Таким чином, використання сезонних мит для таких товарів має на меті, перш за все, вплив на структуру споживання всередині країн ЄС, що спрямовано на захист вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції.

Для українських виробників сезонні мита, через їх високий рівень, чинили істотну перешкоду в доступі на ринок країн ЄС. Наприклад, для яблук, призначених для виготовлення сидру, в період із 16 вересня до 15 грудня ставка мита становила 7,2%, але не менш як 0,36 EUR/100 kg, що робило український продукт менш конкурентоспроможним. Із моменту набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, (далі – Угода) [10] Україна отримала ряд преференцій із багатьох товарних позицій, що надало можливість розширити ринки збуту для українських виробників, особливо в агропродовольчому секторі. Водночас Україна взяла на себе зобов'язання щодо лібералізації митної політики. У рамках Угоди на деякі товари ставки сезонних мит знизилися до нульового рівня, на інші – зниження до певного рівня відбувається поступово. Найдовший перехідний період у 7 років передбачено для імпорту яблук та груш, призначених для виробництва сидру.

Проаналізуємо більш докладно зміни від інтеграції України до світового господарства в аспекті практики використання сезонних мит на прикладі зовнішньоторговельних відносин з Польщею і такого товару, як свіжі яблука.

Імпорт свіжих яблук із країн Угоди протягом останніх років переважав у загальному обсязі імпорту даного продукту, залишаючи незначну частину країнам СНД, Азії, Америки та ін. Але і ця незначна частина поступово зменшувалася, в результаті чого першість закріпилася за країнами Угоди. Серед факторів, що спричинили цю ситуацію, можна виділити набуття чинності Угоди, відповідно до якої ставки мита України на імпорт свіжих яблук у період з 1 квітня до 30 листопада мають бути зменшені з 10% до 5% протягом 5 років, поза цим періодом ставка мита залишилася без змін – на нульовому рівні.

Основним постачальником свіжих яблук серед країн Угоди є Польща, мала частка імпорту до України належить таким країнам, як Італія, Нідерланди, Іспанія, Франція та ін. Таким чином, імпорт із Польщі на перше півріччя

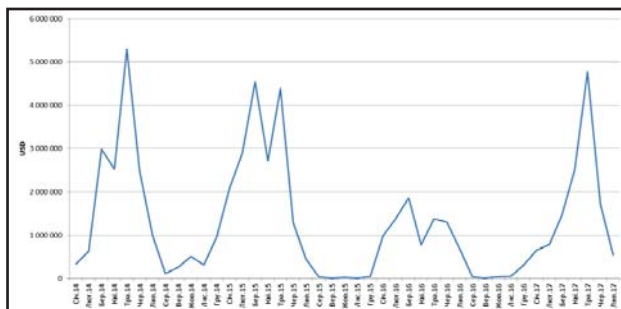

Рис. 1. Динаміка зміни обсягів імпорту свіжих яблук із Польщі до України у 2014 – 2017 роках
Джерело: побудовано автором за даними [3]

2017 року склав близько 99,5% від загального обсягу імпортованих яблук із країн Угоди [5].

Коливання обсягів імпортованих свіжих яблук безпосередньо пов'язано з існуючим механізмом митного регулювання через використання сезонних мит, збільшуючись у сезон, за яким передбачається нульова ставка мита, та відповідно зменшуючись в інший. Водночас, як видно з рисунку 1, імпортні потоки даного фрукту не зменшуються одразу із закінченням періоду, коли не стягується мито, але починають стрімко зростати з його початком, а саме з грудня.

Таке явище можна пояснити переважанням у виробництві плодової продукції в Україні осінньо-зимових сортів і, як наслідок, ненасиченість внутрішнього ринку продукцією вітчизняного виробництва у весняно-літній період. На сьогодні різниця цін між українськими та польськими яблуками не є значною в результаті дії ряду чинників, але конкурентоспроможність останніх зменшується на ринку України через вплив сезонних мит.

З іншого боку, експортні потоки українських яблук у переважній більшості прямують до країн СНД та Азії. Експорт даного фрукту до країн Угоди складає незначну частину, хоча в останні роки відбулося поживлення в цьому напрямку, оскільки Україна також отримала ряд преференцій від країн Угоди, зокрема і для експорту свіжих яблук. Так, у період із 1 серпня до 31 грудня базова ставка мита змінилася з 9%, якщо ціна буде вищою за 45,70 EUR/100 kg, та з 11,20%, якщо ціна буде нижчою за зазначену, до нульового рівня. Але додаткові мита, які стягуються в певному розмірі залежно від різниці від мінімальної ціни, залишилися. Таким чином, якщо ціна імпортованих яблук нижча за 42,00 EUR/100 kg, то ставка мита становить 23,80 EUR/100 kg. Дана ситуація, хоч і значно полегшила доступ яблук українського виробництва на ринок країн Угоди, все таки помітно

впливає на конкурентоспроможність цього продукту, оскільки Україна, порівняно з головними країнами-експортерами, пропонує його на світовому ринку за ціною, що є однією з найнижчих. Зменшують можливість завоювання даного ринку українськими виробниками і вимоги до якості десертних яблук, зокрема вимоги до розміру, твердості яблук, інтенсивності забарвлення шкірки залежно від сорту, відсутності пошкоджень м'якоті та шкірки [2, с. 12] та ін.

Митний тариф Канади [1] передбачає застосування сезонних мит до значної кількості продуктів рослинного походження, зокрема до таких овочів та фруктів, як томати, цибуля, брюссельська капуста, абрикоси, вишні та ін. Водночас такі мита мають у своїй основі гнучкий механізм реалізації, оскільки вони не є постійно діючими та не мають чітко встановленого періоду їх використання протягом року. Сезонні мита можуть бути активізовані або призупинені за рішенням Міністра громадської безпеки та готовності до надзвичайних ситуацій та/або Президентом прикордонної служби Канади на період, що не перевищує визначених меж для кожної товарної позиції. Даний період може бути розподіленим та встановленим неодноразово в будь-який час протягом 12-місячного періоду, закінчення якого передбачено 31 березня.

Із 1 серпня 2017 року набула чинності Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою, відповідно до якої Україна отримала можливість експортувати продукцію за преференційними ставками мит [11]. Зокрема, ставки сезонних мит для українських товарів відповідно до даної Угоди були зменшені до нульового рівня, що розширило можливості для українських виробників, оскільки повні ставки сезонних мит істотно впливають на конкурентоспроможність товарів. Так, для свіжих або охолоджених помідорів чері передбачено сезонне мито, яке може бути встановлено на строк до 32 тижнів, у розмірі 4,68 \$/kg, але не менш як 12,5%. Результати такої лібералізації митного регулювання зовнішньоторговельних відносин між Україною та Канадою вже видно з поживлення торговельних оборотів.

Висновки і пропозиції. Сезонне мито є особливим інструментом митного регулювання зовнішньоторговельних відносин, за допомогою якого здійснюється вплив на структуру споживання, на потоки імпорту, зокрема агропродовольчої продукції, з метою забезпечення захи-

сту вітчизняних виробників у період збирання та заготівлі їх продукції. Також стимулюються імпорتنі потоки в період неспроможності забезпечити потреби внутрішнього ринку продукцією в обсягах, необхідних для збалансування ринку, поживлення конкуренції та ін.

У світовій практиці широкого розповсюдження набуло використання сезонних мит для регулювання експортно-імпорتنих потоків сільськогосподарської продукції. Так, на відміну від України, країни ЄС та Канада мають у своїх митних тарифах широкий спектр товарних позицій, за якими передбачено стягування сезонних мит, та особливий механізм адміністрування даних мит, який у деяких аспектах відрізняється від українського. Дана митна політика чинила істотну перепону для експорту сільськогосподарської продукції українських виробників, але з набуттям чинності Угод про вільну торгівлю України ситуація змінилася, розширивши можливості виробників.

Проведений аналіз змін обсягів товарообороту від інтеграції України до світового господарства на прикладі зовнішньоторговельних відносин із Польщею в аспекті практики застосування сезонних мит до сільськогосподарської продукції, зокрема свіжих яблук, показав значний потенціал українських виробників даного товару в умовах лібералізації митного регулювання з боку країн ЄС. Але для забезпечення конкурентоспроможності експорту сільськогосподарської продукції України, зокрема і яблук, на світовому ринку протягом перехідного періоду необхідно адаптуватися до різноманітних потреб і вимог країн, до яких спрямовані товарні потоки, що потребує подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Customs Tariff 2017 [Електронний ресурс] : Canada Border Services Agency. – Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.cbsa-asfc.gc.ca/trade-commerce/tariff-tarif/2017/menu-eng.html>.
2. Makosz E. Przyszłość polskich jabłek / E. Makosz // Biuletyn informacyjny. Rynekowoców i warzyw. – 2015. – № 3. – S. 10 –15.
3. Obroty w krajach w podziale na towary [Електронний ресурс] : System Wspomagania Analiz i Decyzji. – Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://swaid.stat.gov.pl/HandelZagraniczny_dashboards/Raporty_konstruowane/RAP_SWAID_HZ_3_1.aspx.
4. TARIC measure information [Електронний ресурс] : European Commission Taxation and Customs Union. – Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/measures.jsp?Lang=en&Taric=08081080&SimDate=20171020#PB001.
5. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу [Електронний ресурс] : Державна служба статистики України. – Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/e_iovt/arh_iovt2017.htm.
6. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page10>.
7. Митний тариф України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2371 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2371%D0%B0-14>.
8. Митний тариф України : Закон України від 19.09.2013 р. № 584 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/584%D0%B0-18>.
9. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції : Закон України від 17.07.1997 р. № 468 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/468/97-%D0%B2%D1%80>.
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифікована Законом України від 16.09.2014 р. № 1678 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
11. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою : ратифікована Законом України від 14.03.2017 р. № 1917 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/124_052-16.

Березовская Е. В. Роль сезонных пошлин в регулировании внешней торговли Украины (на примере отдельных товаров)

В статье раскрыты особенности использования сезонных пошлин в системе таможенного регулирования внешней торговли Украины. Проанализировано опыт стран Европейского Союза и Канады в аспекте механизма администрирования сезонных пошлин. На основе компаративного анализа внешнеторговых отношений Украины и Польши исследовано состояние и перспективы украинских производителей сельскохозяйственной продукции в условиях интеграции Украины в мировое хозяйство (на примере отдельных товаров)

Ключевые слова: государственное регулирование, внешняя торговля, тарифное регулирование, таможенный тариф, сезонные пошлины.

Berezovska O. V. The role of seasonal duties in the regulation of international trade of Ukraine (on the example of certain goods)

The features of using seasonal customs duties in the system of regulation in the international trade of Ukraine have been revealed. The experience of the European Union and Canada in the aspect of using seasonal duties has been analyzed. Based in comparative analysis of the international trade relations between Ukraine and Poland, the state and prospect of Ukrainian agricultural producers under the conditions of the integration processes of Ukraine into the world economy have been investigated (on the example of certain goods).

Key words: state regulation, international trade, customs tariff regulation, customs tariff, seasonal duty.